

I. OPIS TECHNICZNY.

1. Przedmiot opracowania.
2. Podstawa opracowania.
3. Inwestor.
4. Opis stanu istniejącego.
5. Założenia przestrzenno – funkcjonalne.
6. Bilans powierzchni.
7. Układ komunikacyjny.
8. Infrastruktura techniczna.
9. Projektowana zieleń.
10. Uwagi końcowe.

Zał. nr 1 – Inwentaryzacja zieleni.

Zał. nr 2 – Inwentaryzacja zachowanych nagrobków.

Zał. nr 3 – Zestawienie zachowanych tablic nagrobnych - do umieszczenia w lapidarium.

Zał. nr: 4 - Zestawienie elementów "małej architektury".

Zał. nr: 5 - Zestawienie projektowanych nasadzeń.

II. CZĘŚĆ RYSUNKOWA.

Spis rysunków

1. Inwentaryzacja zieleni.
2. Inwentaryzacja zachowanych nagrobków
3. Projektowane zagospodarowanie - plan prac porządkowych.
- 3a -Projektowane zagospodarowanie - plan prac porządkowych.
4. Projekt nasadzeń.
5. Projekt ciągów komunikacyjnych
- 5a. Przekrój poprzeczny konstrukcji ciągów komunikacyjnych.
6. Rozmieszczenie elementów "małej architektury".
- 6a. Rzut płyty lapidarium
- 6b. Układ zbrojenia płyty lapidarium.
- 6c. Przykrój poprzeczny przez płytę lapidarium.
- 6d. Projekt krzyża.

OPIS TECHNICZNY.

1. PRZEDMIOT I CEL OPRACOWANIA.

Przedmiotem opracowania jest projekt zagospodarowania części terenu działki nr 37/6z obrębu 4153, zajmowanego pierwotnie przez cmentarz ewangelicki, położonej przy ulicy Smutnej w Szczecinie. Projektowane zagospodarowanie obejmuje fragment działki wydzielony w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego w obszarze terenu elementarnego D.B.3001.US,ZS jako teren nieczynnego cmentarza ewangelickiego. Celem opracowania jest wykonanie projektu rewitalizacji obszaru nieczynnego cmentarza ewangelickiego i wykonanie na tym obszarze terenu zieleni urządzonej - zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz wytycznymi wydanymi przez Wydział Kultury i Ochrony Zabytków.

2. PODSTAWA OPRACOWANIA.

Opracowanie powstało w oparciu o:

1. zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego uchwalonego 14 grudnia 2009 roku, Uchwałą XLII/1051/09 i opublikowanego w DUWZach. nr 5 poz. 72;
2. wytycznych wydanych przez Zespół Miejskiego Konserwatora Zabytków przy Wydziale Kultury i Ochrony Zabytków;
3. koncepcji zagospodarowania uzgodnionej z Radą Osiedla Bukowe - Kłęskowo;
4. uzgodnień z członkami: PORTALPRAWOBRZEŻE.EU;
5. uzgodnień z przedstawicielami Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem BM św. Stanisława;
6. uzgodnień i wytycznych przedstawiciela Inwestora;
7. wtórnika mapy zasadniczej.

3. INWESTOR.

Zakład Usług Komunalnych
71-080 Szczecin, ul. Ku Słońcu 125A

4. OPIS STANU ISTNIEJĄCEGO.

Objęta opracowaniem działka, nie jest obecnie użytkowana. Na części działki - zachowały się pozostałości po cmentarzu ewangelickim. Najstarsza część cmentarza, to część zachodnia, gdzie znajdowało się wejście. W tej części zachowało się kilka XIX-wiecznych nagrobków, najstarszy z nich pochodzi z 1875 r. (następne kolejno 1876, 1878). Nagrobki z tego okresu są do siebie podobne. Daty pochówków świadczą, że cmentarz na pewno funkcjonował już w latach 70-tych XIX wieku, może właśnie wówczas powstał.

We wschodniej części najlepiej zachował się rzędowy układ grobów. Pod względem kierunków świata groby są usytuowane na linii wschód-zachód.

W środkowej części cmentarza zachowały się fundamenty grobowców rodzinnych, które to otoczone były żeliwnymi płotkami z zdobieniami motywami roślinnymi, charakterystycznymi dla cmentarz ewangelickich.

Charakterystyczne dla wiejskich cmentarzy były też występujące tu formy nagrobków: żeliwne krzyże, po których pozostały jeno cokoły czy betonowe nagrobki stylizowane na ścięty pień drzewa z liśćmi dębowymi symbolizujący kruchość życia.

Ewangelicy mieli zwyczaj umieszczania w epitafium cytatów z Biblii bądź innych religijnych utworów, co na Smutnej również występuje, przykładowo: *Getreu bis in den Tod* - „Wierny aż do śmierci” - [parafraza fragmentu Apokalipsy (Objawienia) św. Jana (Ap 2.10)]. Jak też na nagrobku Augusty Gebel – szósta zwrotka z pieśni ewangelickiej pt "Je grösser Kreuz, je näher der Himmel" Benjamina Schmolcka

Zmarłych chowano na cmentarzu do końca I Wojny Światowej. Od lat 20-tych cmentarz był już wypełniony i jedynie dochowywano zmarłych do grobowców rodzinnych.

(Na podstawie informacji dostarczonych przez p. Agatę Freindorf.)

Foto. 1. Widok od strony ul. Chłopskiej.

Foto. 2. Miejsce domniemanej lokalizacji wejścia na cmentarz.

Foto. 3. Widok obecnego stanu terenu dawnego cmentarza.

Foto. 4. Widok od strony ul. Smutnej w kierunku lokalizacji lapidarium.

4.1. Lokalizacja.

Objęty projektem obszar jest położony w Szczecinie, przy ul. Smutnej, na działce nr 37/6 z obrębem: 4153. Działka znajduje się pomiędzy ulicami: Smutną, Chłopską i Dąbską, w sąsiedztwie Osiedla "Nad Rudzianką" i Osiedla Bukowego.

Na terenie objętym opracowaniem istnieje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, uchwalony w 2009 roku, uchwałą nr XLII/1051/09. Zakres opracowania objęty jest wydzieleniem terenu elementarnego D.B.3001.US,ZP

4.2. Ukształtowanie terenu.

Teren objęty opracowaniem, jest położony po północnej stronie ul. Smutnej. Jest wypłaszczony i znajduje się na niewielkim wyniesieniu, które w stosunku do terenu sąsiedniego jest wyżej o około 1,0m. Objęty opracowaniem obszar ma kształt nieregularny.

4.3. Opis istniejącej zieleni.

Na terenie działki nr 37/6 nie ma elementów zieleni urządzonej. Istniejące drzewa, nawet kilkunastoletnie, pochodzą z sukcesji naturalnej. Zinventaryzowano 60 egzemplarzy drzew. W załączeniu inwentaryzacja zieleni – zał. nr 1. Drzewa o niskiej wartości dendrologicznej wytypowano do usunięcia.

Na obszarze 2085,00m², występują krzewy i podrost, który jest przeznaczony do usunięcia.

4.4. Obsługa komunikacyjna.

Obsługa komunikacyjna terenu objętego opracowaniem będzie się odbywać od strony ul. Smutnej. W obszarze dawnego cmentarza zaprojektowano ciągi komunikacyjne przeznaczone dla pieszych, o nawierzchni żwirowej. Nie przewiduje się wprowadzania ruchu kołowego na teren objęty opracowaniem.

4.5. Warunki gruntowo – wodne.

Na terenie działki przeznaczonej pod zagospodarowanie zgodne z zakresem opracowania nie wykonano badań warunków gruntowo wodnych - nie przewiduje się wznoszenia budynków i budowli oraz takiego zagospodarowania które by wymagało wykonania takich badań. Teren nie jest podmokły. Nie występują grunty organiczne - np. torf.

5. ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNE.

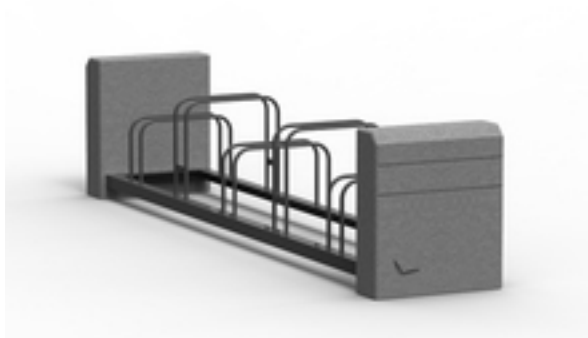
Projekt powstał w oparciu o zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uchwalonego w 2009 roku, uchwałą nr XLII/1051/09. Na obszarze objętym opracowaniem obowiązują zapisy oznaczone symbolami D.B.3001.US,ZP.

Przygotowany w oparciu o wcześniej wykonaną koncepcję, projekt zakłada na obszarze objętym opracowaniem, obejmujący teren po byłym cmentarzu ewangelickim, urządzenie zieleni w formie terenu parkowego celem utrzymania i ochrony tego obszaru.

Planuje się uporządkowanie zasobu zieleni oraz usunięcie zgromadzonych odpadów i wywiezienie ich na wysypisko. Uporządkowanie będzie polegało na usunięciu mało wartościowego drzewostanu i podszytu pochodzącego z sukcesji naturalnej. Również przewiduje się usunięcie krzewów. Po wykonaniu wycinek przewiduje się usunięcie warstw darni do głębokości 15 cm.

Układ komunikacyjny został zaprojektowany w nawiązaniu do regularnego układu nagrobków usytuowanych w kierunku wschód - zachód. Alejki zostały zaprojektowane o nawierzchni żwirowej, obramowane betonowymi obrzeżami trawnikowymi. W celu uniknięcia wykonywania wykopów i głębokiego korytowania pod alejki zakłada się wykonanie warstw podbudowy na powierzchni po zdjętej darni.

Przy wejściach zaprojektowano umieszczenie tablic informacyjnych o historii tego miejsca. Treść tablic zostanie przygotowana w uzgodnieniu z członkami PORTALUPRAWOBRZEŻE.PL. Przy wejściu zaplanowano również umieszczenie stojaka na rowery. Wzdłuż alejek przewidziano ustawienie siedzisk oraz koszy na odpady. Zaproponowano zastosowanie siedzisk wykonanych z betonu.

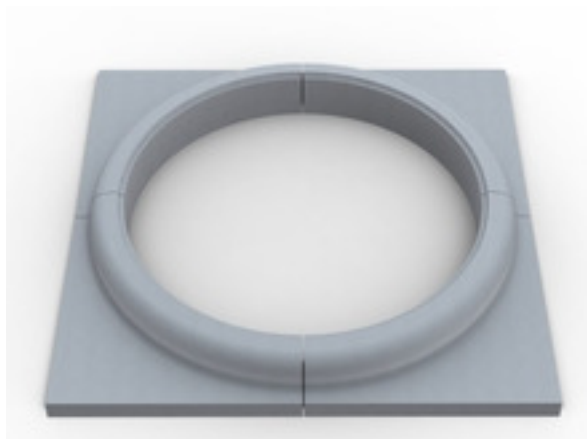
Stojak na rowery - KOMSERWIS kolekcja BRNO nr kat.: 008305

Siedzisko KOMSERWIS kolekcja NAVAN nr kat.: 001333

Siedzisko KOMSERWIS kolekcja NAVAN nr kat.: 001334

Osłona dolna drzewa KOMSERWIS kolekcja KOBE nr kat.: 014305

Kosze na śmieci KOMSERWIS kolekcja NAVAN nr kat.: 003357

W centralnej części terenu objętego opracowaniem, zaproponowano usytuowanie placu, przy którym zostało posadowione lapidarium. Będzie się ono składać z dwóch części. Pierwsza, to powierzchnia gdzie zachowało się najwięcej nagrobków - oznaczono na rysunku nr 3 jako lapidarium o nawierzchni żwirowej; nr4. W tym obszarze po zebraniu darni i oczyszczeniu terenu z podrostów, zostaną odsłonięte nagrobki i wyeksponowane, poprzez obsypanie ich żwirem. Żwir zostanie nasypany na maty przepuszczalnej dla wody geowłókniny. Podkład z geowłókniny zabezpieczy powierzchnie lapidarium przed przerastaniem. W to miejsce zostaną również przeniesione płyty nagrobne, co do których nie można określić pierwotnej lokalizacji. Dla wyróżnienia ich, proponuje się ułożenie płyt "na płask"

Miejsce gdzie zostanie wykonane lapidarium.

Zachowane tablice z płyty nagrobnych, często potłuczone, których nie można powiązać z grobami, zostaną wyeksponowane w drugiej części lapidarium. Będzie to płyta betonowa, w/g rys nr 6a, na której zostaną poukładane zachowane płyty i

zamocowane przy pomocy kleju. Dodatkowo na płycie betonowej zaproponowano umieszczenie krzyża i pionowo ustawionej płyty z epitafium, którego treść zostanie uzgodniona z członkami PORTALUPRAWOBRZEŻE.PL. Płytę zaimpregnować preparatem CT9.

W południowej części terenu, w obszarze gdzie również zachowały się nagrobki, przewidziano pozostawienie ich w tym miejscu i po usunięciu darni i podrostów, zadarnienie tego fragmentu bluszczem.

Pozostały obszar terenu po cmentarzu zostanie zasiany trawą. Dla uniknięcia prowadzenia wykopów i naruszania ewentualnych miejsc pochówków, proponuje się usunięcie darni, odchwaszczenie i nasypanie warstwy 15 cm gleby na której zostanie założony trawnik.

Układ obszaru założenia, został tak zaproponowany, aby otworzyć go od strony południowej - w kierunku Osiedla Nad Rudzianką, a zamknąć szpalerem drzew od strony północnej.

6. BILANS POWIERZCHNI.

Lp	Element zagospodarowania	Powierzchnia [m ²]
1	Obszar objęty opracowaniem	5.189,3
2	Alejki i placyki utwardzone nawierzchnią żwirową	558
3	Obszar obsiany trawą	3.662,3
4	Obszar zadarniony bluszczem	627
	Lapidarium o nawierzchni żwirowej	319,5

7. UKŁAD KOMUNIKACYJNY.

Ukształtowanie układu komunikacyjnego cmentarza w części rozbudowywanej powstało w nawiązaniu do regularnego układu grobów pierwotnego cmentarza. Powierzchnia alejek i placu na terenie działki objętej projektem – 558,0m²

7.1. Układ komunikacyjny - alejki o nawierzchni mineralnej.

Zaprojektowano alejki o nawierzchni z mineralnej mieszanki naturalnych kruszyw. Po wykonaniu niwelacji terenu na głębokość 15 cm - dla zdjęcia warstwy darni, możliwe będzie przystąpienie do budowy alejek .

Na rysunku nr 5 pokazano rozmieszczenie i układ alejek. W przekroju poprzecznym alejki należy wyprofilować nadając spadki jednostronne o wartości 0,5 % w kierunku obrzeża obramowującego nawierzchnie. W celu wykonania alejek, należy wykonać korytowanie na głębokość 15cm. Alejki będą obramowane obrzeżami trawnikowymi wykonanych z betonu, o wymiarach 25 x 8 x 100cm. Krawężniki osadzić w obsypce z suchej zaprawy betonowej B10.

Konstrukcję nawierzchni alejek zaprojektowano z mineralnej mieszanki naturalnych kruszyw, w skład której wchodzi:

- glina w ilości 12,6 %;

- piasek kopalniany 0 – 2 mm w ilości: 25,0 %;
- miał kamienny 0 – 2 mm w ilości: 62,4 %.

Proporcje składników podane są w stosunku objętościowym.

Wierzchnia warstwa zostanie ułożona na podkładzie wykonanym ze żwiru kopalnianego o uziarnieniu od 5 do 10mm w warstwie grubości 5,0cm. Podbudowę zaprojektowano z tłucznia kamiennego frakcji od 30 do 40mm. Przed ułożeniem warstwy podbudowy grunt rodzimy należy zagęścić mechanicznie.

Zachować spadki nawierzchni 0,5% w przekroju poprzecznym. Warstwy podbudowy zagęszczać mechanicznie. Warstwę nawierzchniową zagęszczać poprzez wałowanie.

8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

Na terenie objętym opracowaniem zostały zaprojektowane elementy "małej architektury" a w szczególności: siedziska, tablice informacyjne, kosze na odpady, stojak na rowery. Nie przewiduje się dodatkowo wykonywania innych elementów infrastruktury technicznej.

9. PROJEKTOWANA ZIELEŃ.

W projekcie zieleni nawiązano do regularnej formy starego cmentarza, stąd układ komunikacyjny alejek żwirowych poprowadzono w kierunku wschód - zachód. Dobór gatunków przeprowadzono z uwzględnieniem lokalnych warunków przyrodniczych. Nawiązuje do składu gatunkowego występującego obecnie. Projektowane prace zieleniarskie mają na celu uporządkowanie terenu i zasobu zieleni w obszarze projektowanego terenu. Zestawienie projektowanej zieleni podano w załączniku nr3.

9.1. Prace porządkowe i przygotowawcze.

Teren, na którym planuje się zagospodarowanie, nie jest urządzony. W celu uporządkowania obszaru działki objętego opracowaniem konieczne jest zebranie zalegających odpadów i wywiezienie na wysypisko.

Prace porządkowe obejmą:

- ❖ niwelację terenu w tym zdjęcie darni na głębokość 15 cm mającą na celu wyrównanie powierzchni gleby,
- ❖ uporządkowanie zasobów drzewostanu – poprzez usunięcie egzemplarzy drzew martwych, słabych okazów i kolidujących z planowanym zagospodarowaniem – patrz rys. nr1,
- ❖ usunięcie poprzez karczowanie krzewów i roślinności występującej w podszyciu.

9.2. Projektowane nasadzenia roślinności.

Przewiduje się: usunięcie wielogatunkowych podrostów drzew i krzewów, przy zachowaniu podczas prac w jak największym stopniu bluszczu pospolitego (*Hedera helix*).

W trakcie przygotowywania projektu zieleni uwzględniono:

- odtworzenie „zielonego charakteru” cmentarza
- konieczność wydzielenia terenu cmentarza z otoczenia i zaakcentowanie jego dawnej funkcji
- obecność linii wysokiego napięcia, będącej negatywną dominantą na terenie dawnego cmentarza i ograniczającą w znacznym stopniu nasadzenia w jej pasie
- istniejące warunki glebowe na podstawie występujących na danym terenie gatunków drzew i krzewów.

Na podstawie tych czynników zaproponowano dość skromne nasadzenia, w znacznym stopniu na obrzeżach cmentarza, co spowoduje swoiste odsłonięcie całego układu starej zieleni. W większości miejsc funkcję rośliny okrywowej spełniać będzie bluszcz pospolity, na pozostałym oczyszczonym obszarze przewidziano trawniki (konieczność regularnego koszenia).

Od strony północnej zaproponowano regularne nasadzenia z lipy drobnolistnej. Nawiązano w ten sposób do starego zwyczaju odgradzania terenu cmentarza lipowymi szpalerami. Stare lipy występują także w tym pasie, co może sugerować podobny sposób zagospodarowania dawnego cmentarza. Lipy posadzono dziką różą, charakterystyczną dla obszarów wiejskich, tworzącą naturalne ogrodzenie, zamykając w ten sposób teren cmentarza.

Problem linii energetycznej rozwiązano poprzez posadzenie czerwonolistnej odmiany klonu pospolitego 'Crimson King', która przez swój kolor i pokrój będzie dominantą dla terenu lapidarium i pozwoli na zatrzymaniu wzroku na drzewie a nie na linii.

Tą samą funkcję spełnią nasadzenia od strony ścieżki w zachodniej części. W samym centrum zaproponowano niskie nasadzenia z róży okrywowej.

Przed przystąpieniem do sadzenia projektowanej roślinności, należy przygotować doły. Warstwę darni usunąć i wywieść. Usuwamy wszystkie kamienie, gruz, śmieci, chwasty, gałęzie, liście i korzenie po wyciętych roślinach. Przed posadzeniem roślin, podłoże obficie nawodnić i moczyć bryłę korzeniową. Po wyjęciu rośliny z pojemnika umieścić ją w dole, w którym na dnie umieszczono warstwę kompostu torfowego. Odłożoną glebę wymieszać z ziemią ogrodową i zasypać dół. Po posadzeniu roślin, glebę wyściółkować korą. Po posadzeniu roślin zapewnić stałą wilgotność podłoża, a w wypadku szczególnej suszy nadziemne części roślin zabezpieczyć agrowłókniną. Sprawdzać systematycznie stan wilgotności gleby i stan ściółki. Usuwać pojawiające się chwasty. Nasadzenia wymagają zapewnienia pielęgnacji przez kolejny sezon wegetacyjny.

10. UWAGI KOŃCOWE.

W pierwszej fazie należy wykonać prace porządkowe polegające na wycince drzew i karczowaniu przewidzianych do usunięcia krzewów oraz należy usunąć odsłonięte śmieci. Następnie należy wykonać prace przygotowawcze, polegające na

usunięciu darni odchwaszczeniu i przygotowaniu podłoża w obszarze przeznaczonym na założenie trawnika.

W następnej kolejności proponuje się wykonanie alejek i przygotowanie placu pod lapidarium. W trakcie wykonywania tych prac, należy przygotować miejsca pod montaż elementów "małej architektury". Przed wykonaniem lapidarium i ustawienie płyt nagrobnych należy oczyścić je myjką ciśnieniową. W ostatniej kolejności należy wykonać nasadzenie i zabezpieczenia roślin.

Całość robót wykonać zgodnie z:

1. "Wytycznymi Wykonania i Odbioru Robót Budowlano - Montażowych" tom2,
2. Wytycznymi producentów zastosowanych urządzeń i materiałów.

Opracował: